

Despre cărțile copilăriei

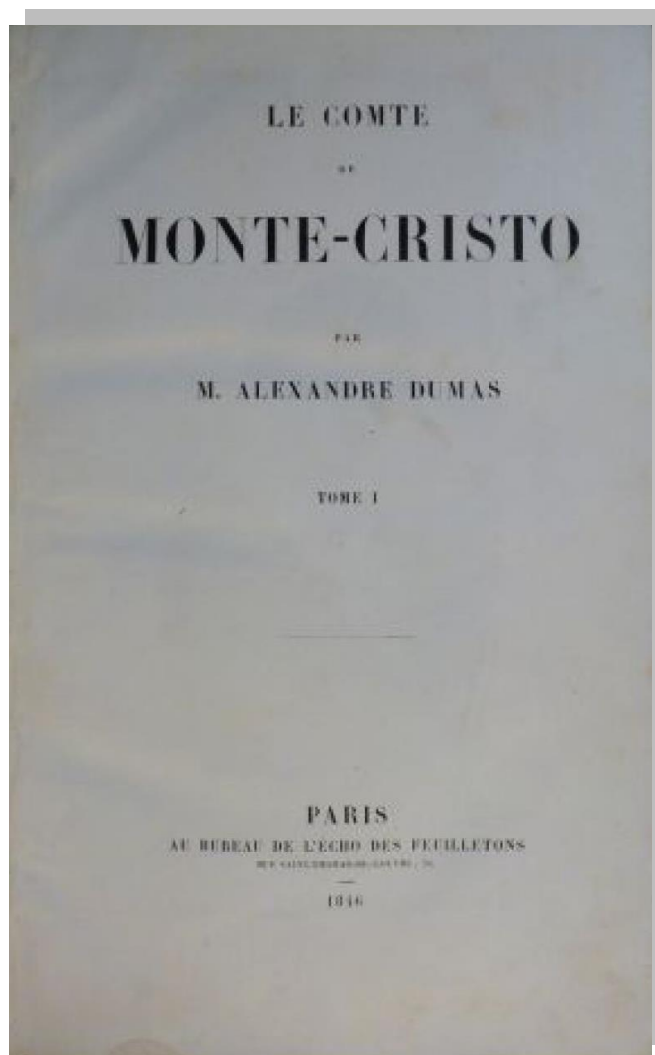
de Dana Percec

În data de 14 iunie, evenimentul intitulat *Cărțile copilăriei*, găzduit de Biblioteca Centrală Universitară „Eugen Todoran”, a adus împreună bunici, părinți și copii care au mărturisit ce poveste, mai veche sau mai nouă, mai celebră sau mai obscură, le-a marcat primii ani ca școlari și i-a format, direct sau indirect. Acest dialog între generații a avut meritul de a puncta faptul că, dincolo de diferențele de gust, de așteptări sau de varietatea ofertei de carte de pe piață, cititorii tineri se întorc, dacă nu spre aceleași cărți, cel puțin spre aceleași teme. De la *Pinocchio* la *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*, de la *Micul Prinț* la *Prințul fericit*, toate poveștile copilăriei au în comun faptul că, dincolo de promisiunea basmului pe care o fac celor mici, ele spun o istorie care se adresează la fel de pertinent și adulților.

Între basme și literatura canonică, se găsesc cărțile unei copilării mai târzii, cele care astăzi ar intra în categoria literaturii pentru adolescenți. Dacă acest gen literar este astăzi recunoscut ca atare și foarte la modă, autorii care îl promovează punând accentul pe intrigile gotice (cu vampiri și vrăjitori) sau cele distopice (despre o lume postapocaliptică, în care toate regulile conviețuirii s-au schimbat și orice standard – fie el moral sau material – cunoscut azi a dispărut), romanele clasice pentru tineret aparțin genului istoric. Și, printre autorii favoriți, Alexandre Dumas ocupă un loc aparte.

Am decis ca, la acea întâlnire, să evoc poate nu romanul lui Dumas la care ne-am gândi automat, care aduce în prim plan unul din veacurile de aur ale Franței și intriga îndrăgită a capei și spadei, *Cei trei mușchetari*. Cartea primei mele adolescențe nu a fost istoria isprăvilor lui d'Artagnan, ci *Contele de Monte Cristo*. Aceasta este, ne

amintim bine, povestea aproape arhetipală a celei de-a doua șanse pe care destinul o oferă tânărului Edmond Dantès, marinarul sărac, naiv și lipsit de relații din Marsilia. Ne aflăm în epoca tulbură a primelor decenii din secolul al XIX-lea, o epocă de mare instabilitate pentru Franța, care trece de la republică la imperiu, apoi la monarhie, apoi din nou la imperiu și din nou la republică. Dantès este închis, precum omul cu masca de fier din romanul omonim al aceluiași Dumas, într-o

temniță special gândită pentru cei de care lumea trebuie să uite complet, într-o fortăreață înspăimântătoare, pe o stâncă golașă din largul Mediteranei. Un loc în care intră doar aleșii cei mai năpăstuiți și de unde nu iese nimeni. Totuși, celui slab și lipsit de resurse i se oferă șansa extraordinară de a-l avea mentor pe bătrânul abate Faria, care nu numai că îl învață tot ce e scris în lună și în stele și îi dă harta unei comori, dar îi oferă unica șansă de evadare, murind. Edmond se ascunde în giulgiul abatelui, neștiind că morții din Castelul d'If au parte de funeralii marinărești, fiind aruncați în apă, nu îngropați creștinește. Fragmentul în care temnicerii pregătesc presupusul cadavru înfășurat în pânză de sac pentru ultimul drum este unul din pasajele care mi-a marcat cel mai mult imaginația în copilărie, prin tensiunea pe care autorul o realizează între ceea ce cititorii deja întrezăresc, prin indiciile oferite în subtext, iar personajul încă nu realizează sau refuză să accepte, punându-și la lucru instinctul de conservare. Apoi găsirea comorii, lipsa de suspiciune a tuturor atât în ce privește proveniența averii cât și identitatea auto-declaratului conte de Monte-Cristo sunt niște invariante de intrigă ce, odată perfecționate de Dumas, vor fi repetate la infinit de autorii tuturor misterelor clasice sau underground de două sute de ani încoace.

Desigur, tot această intrigă este și ceea ce face din romanul istoric mană cerească pentru regizorii hollywoodieni, care și-au încercat de două ori talentul cu această poveste, obținând blockbustere garantate – ecranizarea avându-l pe celebrul Richard Chamberlain în rolul principal în anii 70, precum și filmul mai recent și mai plin de efecte speciale (incluzând o aterizare a contelui dintr-un balon cu aer cald, bogat ornat, în mijlocul societății pariziene) cu James Caviezel în rolul lui Edmond Dantès.

Comparând literatura lui Dumas, pe care mai sus o numeam de tineret, cu cea canonică, ar trebui s-o așezăm pe cea dintâi pe o poziție net inferioară. Totuși, în lumina democratizantă a studiilor culturale care, în ultimele decenii, au recuperat și

revalorizat multe texte literare mai puțin pentru relevanța lor estetică și mai mult pentru potențialul lor documentar, Dumas este redescoperit astăzi de critica literară și reevaluat ca o sursă inepuizabilă de suspans de cea mai bună calitate, contextualizat istoric și cultural.

La întâlnirea literară de la Biblioteca Centrală Universitară „Eugen Todoran” m-am bucurat nu doar să redescopăr povești și personaje de care aproape uitasem (de Luna Betiluna și Dora Minodora, spre exemplu, nu-mi mai aminteam, dar ilustrațiile cărții, cu fetele albastre, mi-au trezit vii amintiri), dar și să constat că lipsa de apetit pentru lectură a copiilor din generațiile de azi este, nu de puține ori, un clișeu pesimist. Copiii citesc și sunt selectivi, doar că aleg alți autori, alte intrigi, altă morală a poveștii.

